

2019-11-05

REMISSPROMEMORIA

FI Dnr 17-21914

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 408 980 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Förslag till nya regler om avgifter för återköp och överföring av livförsäkring

Sammanfattning

Finansinspektionen föreslår föreskrifter om vilka kostnader som försäkringsföretag får beakta när de fastställer avgifter för återköp och överföring av försäkringar och försäkringskapital. Föreskrifterna gäller för sådana försäkringar som omfattas av den civilrättsliga återköps- eller överföringsrätten enligt försäkringsavtalslagen (2005:104), det vill säga individuell personförsäkring med sparmoment.

Föreskrifterna föreslås med anledning av förslaget till 4 kap. 17 c § försäkringsrörelselagen (2010:2043) enligt prop. 2018/19:124, En effektivare flytträtt av försäkringssparande. Föreskrifterna ska precisera vilka kostnader som är direkta kostnader för en administrativ hantering av återköp och överföringar.

Finansinspektionen föreslår att de nya bestämmelserna införs i ett nytt fjortonde kapitel i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2015: 8) om försäkringsrörelse och att de ska träda i kraft den 1 mars 2020.

Innehåll

1	Utgångspunkter	3
1.1	Målet med regleringen	3
1.2	Nuvarande och kommande regelverk	3
1.3	Rättsliga förutsättningar	4
1.4	Regleringsalternativ	4
1.5	Ärendets beredning	4
2	Motivering och överväganden.....	5
2.1	Tillämpningsområde och ikraftträdande	5
2.2	Direkta kostnader	5
3	Förslagets konsekvenser.....	7
3.1	Konsekvenser för konsumenter	7
3.2	Konsekvenser för företagen	8
3.3	Konsekvenser för Finansinspektionen	9
3.4	Om förslagen inte genomförs	9

1 Utgångspunkter

1.1 Målet med regleringen

Målet med regleringen är att precisera gränserna för vilka kostnader försäkringsföretag får beakta i sina avgiftsuttag vid återköp eller överföring av individuella försäkringar och försäkringskapital enligt försäkringsavtalslagen (2005:104), FAL.

I prop. 2018/19:124, En effektivare flytträtt av försäkringssparande, föreslår regeringen en begränsning av de avgifter som försäkringsföretag kan ta ut när en försäkringstagare vill utnyttja den lagstadgade rätten till återköp eller överföring. Enligt lagförslaget får avgifterna högst uppgå till ett belopp som motsvarar kvarstående anskaffningskostnader som är direkt hänförliga till försäkringen och direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköp eller överföringar, beräknade för försäkringar av samma slag. Förslaget är att begränsningen införs i 4 kap. 17 c § försäkringsrörelselagen (2010:2043), FRL. De nya lagreglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Det finns enligt propositionen ett behov av att ytterligare precisera vilka kostnader som ska anses vara direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköp eller överföring (a. prop. s. 35). Det föreslås därför att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka slags kostnader som får beaktas vid beräkningen av dessa direkta kostnader. Finansinspektionen väntas få ett sådant bemyndigande. Myndigheten föreslår därför att nya bestämmelser införs i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2015:8) om försäkringsrörelse (försäkringsrörelseföreskrifterna).

1.2 Nuvarande och kommande regelverk

Det följer av 11 kap. 5 § FAL en rätt för en försäkringstagare att återköpa en individuell livförsäkring eller att överföra värdet i försäkringen till en annan försäkring såvida inte en rätt till detta saknas enligt inkomstskattelagen (1999:1229). Denna återköps- och överföringsrätt gäller individuella personförsäkringar med sparmoment som tecknats från och med den 1 juli 2007.

Ett försäkringsföretag får ta ut avgifter när en försäkringstagare nyttjar den lagstadgade återköps- och överföringsrätten. Enligt gällande rätt får avgifter tas ut på grundval av dels företags kostnader för återköpet eller överföringen, dels den fordran som kvarstår mot försäkringstagaren för kostnader som uppkommit i samband med att försäkringsavtalet ingicks, se 11 kap. 18 §, 12 kap. 69 § och 13 kap. 23 § FRL.

I prop. 2018/19:158, En ny reglering för tjänstepensionsföretag, föreslås att det i den nya lagen om tjänstepensionsföretag införs en bestämmelse i 4 kap. 9 §

om att även tjänstepensionsföretag ska tillämpa 4 kap. 17 c § FRL och tillhörande föreskrifter på lägre nivå.

1.3 Rättsliga förutsättningar

Enligt lagförslaget ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer genom ett nytt bemyndigande i 4 kap. 18 § FRL få meddela närmare föreskrifter om vilka kostnader som får beaktas vid beräkningen av de direkta kostnaderna för den administrativa hanteringen av återköp eller överföring. Finansinspektionen väntas med stöd av denna bestämmelse få ett bemyndigande i försäkringsrörelseförordningen (2011:257) att meddela sådana föreskrifter.

1.4 Regleringsalternativ

Det förväntade bemyndigandet i försäkringsrörelseförordningen innebär en möjlighet till att utfärda föreskrifter. Ett alternativ är att avstå, och i stället verka för att få till en branschgemensam överenskommelse eller annan självreglering om avgiftsuttaget. Det som talar emot en sådan lösning är att regeringen i propositionen (s. 35 och 68) uttalar sig om att ett huvudsakligt syfte med lagstiftningsarbetet är att motverka alltför höga avgifter för återköp och överföring som orsakar inlåsning av försäkringstagare och som hämmar konkurrensen på försäkringsmarknaden. Enligt regeringen kan det av dessa skäl finnas ett behov av klara och tydliga föreskrifter som närmare preciserar vilka kostnader som ska få ingå i avgiftsuttaget.

Tydliga regler om detta förväntas också leda till stärkt konsumentskydd och ett stärkt förtroende för försäkringsbranschen.

Det har också visat sig under lagstiftningsarbetet och av Finansinspektionens enkätundersökning att begreppet *direkta kostnader* är svårtolkat, och att försäkringsföretagen har delvis skilda intressen i frågan. Även detta talar för att föreskrifter bör utfärdas.

1.5 Ärendets beredning

I juni 2019 skickade Finansinspektionen ut en enkät till 23 livförsäkringsföretag och 7 tjänstepensionskassor med verksamhet inom individuell personförsäkring med sparmoment.¹ I enkäten ställdes frågor om vilka direkta administrativa kostnader företagen har haft under 2018 med anledning av återköp och överföringar. Kostnaderna skulle redovisas som genomsnittskostnader dels inom ett antal uppräknade kostnadsslag, dels under en öppen post om vilka ytterligare direkta kostnader som företagen ansåg sig ha haft med anledning av administrationen. Syftet med enkäten var att få

---

¹ Enkäten skickades till 33 institut, men 2 tjänstepensionskassor och 1 livbolag visade sig sakna sådan verksamhet som berördes i enkäten.

kunskap om vilka typer av direkta administrativa kostnader som försäkringsföretagen har och nivåerna för de uppräknade kostnadsslagen.

Finansinspektionen höll i oktober 2019 också ett referensgruppsmöte där representanter från Svensk Försäkring, Brummer Life, PP Pension, Skandia Liv, Handelsbanken Liv, Folksam Liv och Nordea Liv och Pension deltog. På mötet diskuterades ett första utkast till föreskrifter och konsekvenserna av förslaget.

2 Motivering och överväganden

2.1 Tillämpningsområde och ikraftträdande

De föreslagna reglerna ska gälla sådana försäkringar som omfattas av den lagstadgade återköps- och överföringsrätten i 11 kap. 5 § FAL. Kollektivavtalsgrundad tjänstepension omfattas inte, vilket innebär att det bara är sådana företag som erbjuder individuell tjänstepension, privat pensionsförsäkring och kapitalförsäkringar som påverkas direkt.

Föreskrifterna föreslås träda i kraft den 1 mars 2020 och gäller, mot bakgrund av hur övergångsbestämmelsen till den föreslagna bestämmelsen i 4 kap. 17 c § FRL ser ut, enbart för återköp och överföringar av försäkringar som tecknats fr.o.m. den 1 januari 2020.

2.2 Direkta kostnader

Enligt prop. 2018/19:124 s. 34 f, avses med uttrycket *direkta kostnader* för administration av återköp och överföringar sådana administrativa särkostnader som uppkommer för försäkringsföretaget på grund av ett återköp eller en överföring. Som exempel anges lön för den personal som mer direkt arbetar med återköp och överföringar, datakostnader och andra kostnader som har direkt samband med återköpen och överföringarna. Det anges också att som direkta kostnader ska inte räknas kostnader för att utveckla och upprätthålla en överföringsfunktion, informera försäkringstagarna i återköps- eller överföringsfrågor, kontrollera företagets rutiner i sådana sammanhang eller följa upp felaktigt hanterade återköp eller överföringar.

I föreskriftsförslaget anges i 2 § ett antal kostnadstyper som kan utgöra direkta kostnader och som får ingå i underlaget för avgifterna. Som en gemensam förutsättning anges att de måste avse åtgärder som utförs för att uppfylla en begäran om återköp eller överföring.

Det framgår av den enkätundersökning som Finansinspektionen har gjort att de största kostnaderna för försäkringsföretagen är för den personal som handlägger återköp och överföringar. I 2 § första punkten anges således att *personalkostnader* kan ingå i avgiftsunderlaget. Ordet personalkostnader används i stället för lön (som står i propositionen) eftersom även

arbetsgivaravgifter och andra sociala avgifter som försäkringsföretagen har för aktuell personal är en del av den direkta personalkostnaden. Rekvisitet att kostnaderna måste avse åtgärder som utförs för att uppfylla en begäran om återköp eller överföring innebär att det bara är personalkostnader för den personal som arbetar med handläggning av återköp och överföringar som omfattas, och bara för den tid som läggs på sådan handläggning. Därmed faller utvecklingsarbete, kontroller av rutiner och liknande indirekta kostnader utanför det underlag som får ligga till grund för avgifterna. Även kostnader för mer generella informationsutskick och kontakter när återköp eller överföring ännu bara övervägs faller utanför de kostnader som får beaktas, vilket stämmer överens med lag och förarbeten. Däremot kan viss informationsgivning till kunder inom ramen för ett återköps- eller överföringsärende omfattas, om informationen ges för att uppfylla en begäran om återköp eller överföring. Det kan exempelvis vara kontakter om hur och vilka blanketter som ska fyllas i och liknande konkret vägledning i enskilda fall. I övrigt har föreskrifterna formulerats öppet i den delen. Den enkätundersökning som Finansinspektionen genomfört visar att företagen har olika grader av automatisering och delvis skilda rutiner för den administrativa hanteringen. Det är därför inte meningsfullt att försöka peka ut varje enskilt moment i handläggningen. En sådan detaljreglering skulle också riskera att låsa in företagen i vissa rutiner.

Enligt andra punkten i 2 § föreskriftsförslaget får försäkringsföretagen även beakta kostnader för *utskrifter, porto och digitala utskick* i underlaget för avgifterna. Det avser alltså kostnader för själva sändandet av nödvändig information i ett återköps- eller överföringsärende, inte kostnader för att ta fram det material som skickas.

Enligt tredje punkten i 2 § föreskriftsförslaget medges att även *datakostnader* får ingå i underlaget. Med datakostnader avses kostnader utöver personalkostnader som företagen kan ha för exempelvis arkivering, rapportering av kontrolluppgifter till Skatteverket och kontoöverföringar. Eftersom det i likhet med övriga kostnadstyper måste avse åtgärder för utförandet av ett återköp eller en överföring faller exempelvis fasta kostnader för att upprätthålla en arkivfunktion och intern statistikrapportering utanför det underlag som får beaktas. Det kan i sammanhanget noteras att i den enkätundersökning som Finansinspektionen har genomfört gjorde några företag tolkningen att kostnaderna för de försäkringssystem eller den programvara som används vid återköp och överföringar kan vara en direkt datakostnad. I enlighet med lagmotiven är dessa typer av kostnader emellertid indirekta. Eftersom det bara är datakostnader som avser åtgärder som utförs för att uppfylla en begäran om återköp eller överföring som omfattas av föreskriftsförslaget faller den typen av systemkostnader utanför det underlaget som får beaktas.

Det kan noteras att om ett försäkringsföretag helt eller delvis har lagt ut handläggningen av återköp och överföringar på en extern aktör finns inget hinder i förslaget mot att sådana direkta kostnader som räknas upp i 2 § ska ingå i underlaget till avgifter, om dessa kostnader kan identifieras.

3 Förslagets konsekvenser

Som nämns ovan i avsnitt 1.1 föreslås i det pågående lagstiftningsarbetet begränsningar av vilka kostnader försäkringsföretag får beakta när de fastställer sina avgifter för återköp och överföring. En av de kostnadsposter som försäkringsföretagen får beakta är enligt lagförslaget ”direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköp eller överföringar, beräknade för försäkringar av samma slag” (se a. prop. s. 9). Finansinspektionen väntas få ett bemyndigande att utfärda föreskrifter om vilka kostnader som får beaktas vid beräkningen av de direkta kostnaderna för den administrativa hanteringen av återköp och överföringar. Uttalanden om vilka typer av kostnader som är direkta respektive indirekta finns även i propositionen.

En följd av ett tydligare regelverk om vilka administrativa kostnader som är direkta kostnader för ett återköp eller en överföring är att det främjar enhetlighet i fråga om vilka kostnader försäkringsföretagen får beakta när de fastställer sina avgifter, och att det motverkar att andra typer av kostnader klassificeras som direkta administrativa kostnader.

Finansinspektionen bedömer inte att de föreslagna föreskrifterna påverkas av Sveriges medlemskap i EU.

3.1 Konsekvenser för konsumenter

Konsekvenserna av de föreslagna föreskrifterna väntas för konsumenterna som helhet bli små. Däremot kan det i enskilda fall vara betydelsefullt att reglerna finns. Ett tydligt regelverk om vilka kostnader som får ligga till grund för försäkringsföretagens avgifter vore principiellt positivt ur konsumenthänseende och väntas göra det enklare att få information om vilka kostnader som är förknippade med återköp eller överföringar och vad avgifterna grundas på. Det kan i sin tur stärka enskilda konsumenters förtroende för försäkringsbranschen.

En tydligare begränsning av vilka kostnader försäkringsföretagen får beakta när de fastställer avgifter kan också leda till minskade kostnader för de konsumenter som utnyttjar sin rätt till återköp eller överföring. Som framgår av avsnitt 2.2 innebär föreskrifterna att vissa kostnader som annars möjligen skulle ha belastat konsumenter som vill flytta, t.ex. kostnader för vissa försäkringssystem och programvara, inte får ingå i underlaget för försäkringsföretagens avgifter. Försäkringsföretag som på grund av föreskrifterna sänker sina överförings- och återköpsavgifter kan dock tänkas kompensera för det genom att höja försäkringsavgifterna för de kvarvarande kunderna om de inte vill minska sina vinster eller återbärningar. Dessa eventuella kostnadseffekter väntas dock bli marginella.

Det kan inte heller uteslutas att försäkringsföretag som i dag tar ut låga eller inga avgifter på motsatt vis omvärderar sitt avgiftsuttag och känner sig mer fria att höja avgifterna med ett tydligare regelverk. I dessa fall kan föreskrifterna i

praktiken leda till en ökning av kostnaderna för de försäkringstagare som utnyttjar sin rätt till återköp eller överföring, även om föreskrifterna formellt inte har den innebörden.

När det gäller ömsesidiga och ömsesidigt verkande försäkringsföretag innebär dessa eventuella kostnadseffekter i praktiken en omfördelning mellan de försäkringstagare som väljer att lämna och de försäkringstagare som blir kvar. De kostnader som med föreskriftsförslaget inte får ingå i avgiftsunderlaget fördelas alltså på hela kollektivet av försäkringstagare genom höjningar av andra avgifter eller genom minskad återbäring.

3.2 Konsekvenser för företagen

3.2.1 Berörda företag

Samtliga livförsäkringsföretag som omfattas av den lagstadgade återköps- och överföringsrätten i FAL berörs av den föreslagna regleringen. Vidare finns det understödsföreningar i form av tjänstepensionskassor som kan komma att omfattas i och med den föreslagna lagen om tjänstepensionsföretag. Dessa kassor har möjlighet att ansöka om tillstånd för sin verksamhet enligt den lagen eller enligt FRL. I annat fall får de likvideras. Som nämns i avsnitt 1.2 föreslår regeringen att lagen om tjänstepensionsföretag ska innehålla en hänvisning till den kommande regleringen om avgiftsuttag i FRL och de föreskrifter som Finansinspektionen nu föreslår (se prop. 2018/19:158, s. 481 f). Sammanlagt rör det sig i dagsläget om cirka 30 företag.

3.2.2 Intäkter och kostnader för företagen

En tydligare reglering av vilka kostnader försäkringsföretagen får beakta när de fastställer avgifter för återköp och överföring leder till minskade intäkter för de företag som annars hade gjort en vidare tolkning av vilka kostnadsposter som får beaktas enligt de föreslagna lagändringarna. När det gäller vinstdrivande försäkringsföretag blir konsekvensen i dessa fall att de får överväga en höjning av försäkringsavgifterna eller få minskad vinst.

De försäkringsföretag som i dag tar ut låga eller inga avgifter kan som förklaras i avsnitt 3.1 på motsatt vis tänkas omvärdera sina uttag av avgifter då ett tydligare regelverk kan innebära att de känner sig mer fria att höja avgifterna för återköp och överföring. En konsekvens av föreskrifterna kan i så fall vara ökade intäkter. Det kan i sammanhanget noteras att Finansinspektionens enkätundersökning visar att de fasta avgifter för återköp och överföringar som företagen i dag tillämpar ligger nära de av företagen uppskattade administrativa driftskostnaderna, men att de i vissa fall är lägre. I fråga om framför allt kapitalförsäkring har ganska många företag valt att inte ta ut någon avgift alls för den administrativa hanteringen av återköp.

Finansinspektionen bedömer dock generellt att de föreslagna föreskrifterna endast kommer att ha en marginell inverkan på försäkringsföretagens avgiftsuttag eftersom det rör sig om en precisering av lagförslagets begränsningsregel om direkta kostnader. Enligt Finansinspektionens

bedömning kommer föreskrifterna därför inte heller att påverka konkurrensläget mellan företagen i nämnvärd utsträckning, oavsett om dessa i huvudsak bedriver fond- och depåverksamhet eller traditionell försäkring. Vidare gäller föreskrifterna (liksom lagförslaget) enbart för återköp och överföringar av försäkringar som tecknas fr.o.m. den 1 januari 2020 och kollektivavtalsgrundad tjänstepension omfattas inte. Det medför att effekterna av föreskrifterna formellt är små under ganska lång tid efter det att de har börjat gälla. Det kan förstås inte uteslutas att försäkringsföretagen frivilligt väljer att generellt tillämpa samma administrativa avgifter för *samtliga* återköp och överföringar.

Den kostnadseffekt som nu kan bedömas för företagen är att de behöver kunna separera vissa kostnadstyper. De behöver också göra regelbundna genomgångar av sina administrativa kostnader för återköp och överföring. En grov uppskattning är att det för varje företag rör sig om en dags arbete per år för en kvalificerad handläggare, vilket innebär en kostnad på omkring 3 000–4 000 kronor. Detta kan dock ses som en konsekvens av lagförslagets krav på att försäkringsföretagen kan separera de direkta kostnaderna och beräkna en genomsnittskostnad av den administrativa hanteringen, snarare än som en konsekvens av Finansinspektionens föreskrifter.

3.2.3 Konsekvenser för små företag

Små och medelstora företag, särskilt tjänstepensionskassor, har generellt få överföringar enligt den enkätundersökning som Finansinspektionen har genomfört. De direkta kostnaderna per överföring kan för små företag vara relativt stora på grund av att företagen har mindre utvecklade automatiska system. Sådana företag kan därför lägga över en viss del av kostnaderna på det kvarvarande försäkringsbeståndet om företagen inte vill ta ut hela kostnaden i avgifter. Det rör sig dock om små effekter då det är små belopp totalt sett. En sådan övervältring tycks ske redan med dagens regelverk, och de föreslagna föreskrifterna bedöms inte innebära någon förändring i det avseendet.

Finansinspektionen bedömer sammantaget att reglerna inte behöver anpassas särskilt till små företag.

3.3 Konsekvenser för Finansinspektionen

Ett tydligt regelverk om vilka kostnader som får ingå i underlaget när försäkringsföretag fastställer avgifter för återköp och överföringar skulle underlätta Finansinspektionens tillsyn av avgifterna.

Föreskrifterna förväntas inte leda till ökade kostnader för Finansinspektionen.

3.4 Om förslagen inte genomförs

Föreskrifterna innebär en precisering av vad som avses med direkta kostnader för den administrativa hanteringen av återköp eller överföring. De kan därför väntas bidra till en större enhetlighet i vilka kostnader företagen lägger till

grund för sina avgifter. Om förslaget inte genomförs är risken större att de företag som ska tillämpa bestämmelserna om återköp och överföring i FRL gör skilda tolkningar av begreppet *direkta kostnader*. Olika försäkringsföretag riskerar då att ta med olika typer kostnader i underlaget för sina avgifter. De förväntade positiva effekterna om konsumenters möjligheter att få tydlig information om avgifter och vad de grundar sig på, liksom ökat förtroende för försäkringsbranschen skulle då också utebli.